

JIŘÍ STUDENÝ
(Pardubice)

LITERÁRNĚKULTURNÍ ROČENKA „TAHY” V SOUČASNÉ ČESKÉ LITERÁRNÍ KULTUŘE

Těžko lze pochybovat o tom, že odborná periodika všeho druhu, v našem případě literárněvědná, procházejí určitou recepční krizí. Vzhledem k vysokým oborovým ambicím, s nimiž vznikají a jsou distribuována, je jejich vliv v podstatě zanedbatelný, což se stále častěji stává terčem různě ostré kritiky. V českém prostředí to naposledy byl zejména Petr A. Bílek, kdo na stránkách časopisu *Česká literatura* vyjádřil své rozladění z nepopiratelné skutečnosti, že odborná literárněvědná periodika mnohdy soustavně nečtou ani sami literární vědci, nehledě na učitele literatury všech vzdělávacích stupňů¹. Podle jeho názoru to souvisí s celkovou situací české literární vědy, zejména literární teorie, která v současné době nepřináší hodnoty srovnatelné s odkazem zvolna odcházející generace badatelů více či méně spojených s metodologickými impulsy českého strukturalismu.

Podle mého názoru je však situace ještě o něco komplikovanější, protože současnému literárněvědnému bádání, provozovanému z pochopitelných důvodů hlavně v akademickém prostředí, se nemohou vyhnout ani obecné problémy postmoderní vědy. Ta totiž prochází poměrně vleklou krizí svých po desetiletí až staletí vžitých paradigmat, nehledě na byrokratizaci jejího každodenního provozu úzce spojeného s těžko přijatelnou představou jakéhosi samospasitelného, do sebe mnohonásobně zacykleného trhu vědeckých informací, jehož fungování má podle přežívajících deterministických představ spontánně regulovat hodnotový systém mechanicky chápané konkurenceschopnosti. Jako kdyby literární věda neměla především následovat svou původní funkci kritického, autoreflexního pole samotné literatury coby jednoho z prvořadých zdrojů estetické komunikace. Viděno z perspektivy teorie literární kultury, autentický literární život si skrze své základní kreativní, distribuční a recepční procesy žádá více tvořivého, svobodně rozvíjeného literárního života², zatímco

¹ Profesor Bílek, pracovník Ústavu české literatury a literární vědy FF UK formuloval své výhrady k aktuální české literárněvědné praxi v rámci polemického bloku nazvaného *Anketa o „bílých místech” současné literárněvědné bohemistiky*, konkrétně viz „Česká literatura” 1/2010 (58), s. 60–63.

² Skvělou ukázkou do hloubky promyšlené a argumentačně přesvědčivé filosofické analýzy moderního scientismu na poli přírodních věd, jejichž redukcionistické přístupy našemu akademickému prostředí nadále bezmezně vládou, představuje epistolární soubor esejů Josefa Šafaříka *Sedm listů Melinovi. Z dopisů příteli přírodovědci*.

konkurencí administrovaná literární věda často nedokáže plodit víc než jen byrokraticky vykazatelnou vědu pro vědu...

Literárněkulturní ročenka „Tahy” vydávaná Katedrou literární kultury a slavistiky Fakulty filozofické Univerzity Pardubice ve spolupráci s nakladatelstvím Pavel Mervart³ se snaží alespoň některé z výše naznačených problémů a rozporů českého literárního života překlenout hned několika cestami:

- vedle sebe a bez jakékoliv další hierarchizace, krom uvedeného pořadí, se v každém z dosud realizovaných čísel nacházejí bloky beletristický, odborný a dokumentární, doplněné o zahraniční zápisník a recenzní přílohu
- prostřednictvím svých příspěvků, beletristických stejně tak jako odborných, se na stránkách ročenky setkávají pedagogové a studenti oboru Historicko-literární studia, jehož výuku Katedra literární kultury a slavistiky zajišťuje
- beletristická část Tahů je připravována ve spolupráci s pardubickou pobočkou Obce spisovatelů, hlavním zdrojem studentských literárních talentů jsou semináře tvůrčího psaní, zatímco odborné stati studentů jsou vybírány převážně z nejvýraznějších bakalářských a magisterských prací
- z hlediska žánrové struktury tvoří dosud vydané ročenky vedle původních básní, povídek, esejů a odborných studií také rozhovory, komentované překlady beletrie, ukázky z regionálních literárních soutěží, recenze, glosy aj.

První číslo „Tahů” (1/2007) bylo tematicky věnováno problematice míst a kulturního prostoru, který získává „hlubší smysl díky tvůrčí imaginaci a historické paměti různých subjektů kulturního života”. Prostor opravdu tvoří ten, kdo do něj vstupuje, jak se praví v záhlaví čísla v návaznosti na výrok Maxe Reinhardta, což převedeno do praktické realizace periodika sborníkového charakteru mimo jiné znamená, že není třeba se autorsky, natož čtenářsky omezovat na úzce chápané, geograficky definované hranice regionu, jakkoliv právě tvořivě chápaná regionalita je nutným předpokladem pro vznik postupně se rozšiřující a vrstvicí sítě příspěvateľů, propagátorů a vůbec přátel „Tahů”.

Druhému číslu naší ročenky (2/2008) dominuje téma obecně chápané spirituality, všechny příspěvky proto „osvětlují spiritualitu v různých souvislostech, které vyvstávají v rámci mnohých žánrů literatury, historiografie a publicistiky”. S duchovním rozměrem svazku koresponduje též fotografický doprovod, od samého počátku nedílná součást „Tahů”, který tentokrát pochází z dílny pardubického tvůrce Ludka Vojtěchovského. Jeho černobílé abstraktní kompozice od sebe oddělují jednotlivé textové bloky a zároveň jsou obsahem vnitřní barevné přílohy. Vojtěchovského výrazně estetizující ateliérové snímky podle mne představují zatím vrchol naší snahy propojit reprezentativní východočeský literárněkulturní sborník s aktivitami v tomto na duchovní a kulturní tradice bohatém regionu usídlených fotografů, jejichž dílo chceme nadále sledovat bez ohledu na jakákoliv tematická, generační nebo lokální omezení.

Třetí a čtvrté dvojčíslo (3/4/2009) „Tahů” přináší největší novinku v podobě samostatné, graficky zřetelně odlišené studentské literární a kritické přílohy Lano a je cele zasvěceno „vztahu literatury a médií v současném českém a zahraničním kulturním životě”, re-

---

³ Finance nezbytné pro vydávání ročenky jsou od počátku její existence, tj. od roku 2007 získávány z příslušného grantu Ministerstva kultury České republiky, momentálně dokončované páté a šesté dvojčíslo Tahů by mělo vzniknout rovněž za finanční spoluúčasti domovské Fakulty filozofické Univerzity Pardubice.

spektive „medializaci literatury“, jež „podstatnou měrou ovlivňuje chápání centra a okraje kulturního dění“. V době přípravy tohoto dvojčísla se rovněž příznivě rozvíjela systematická redakční práce na přidružené knižní řadě Edice „Tahů“, v níž až do dnešního dne vyšly následující pozoruhodné, v mnoha ohledech objevné svazky:

Šárka Bubíková: *Literatura v Americe, Amerika v literatuře. Příběhy amerického literárního kánonu* (2007); *Literary Childhood. Growing Up in British and American Literature* (2008);

Małgorzata Kowalczyk, Petr Poslední: *Jakobův žebřík. Polská literatura v letech 1945–1969* (2009); Antonín K. K. Kudláč: *Literatura přes palubu* (2010)

Posledně jmenovaná kniha se orientuje na problematiku populární literatury a masové četby v jejím historickém, sociokulturním a žánrovém vývoji, čímž jenom potvrzuje původní úsilí redakce Tahů podrobně mapovat aktuální stav českého literárního a literárněvědného myšlení. Podívejme se tedy ještě na závěr tohoto nutně výběrového přehledu na nejběžnější, případně nejvýznamnější autorská jména⁴, která se v období zahrnujícím tři již uzavřené ročníky v naší ročenke postupně objevila:

Tereza Riedlbauchová, Bohuslav Mánek, Jiří Studený, Lubomír Macháček, Jan Dvořák, Petr Poslední, Milena Lenderová, Nella Mlsová, Šárka Bubíková, Vladimír Novotný, Pavel Studnička, Ivo Říha, Jáchym Topol, Robert Kvaček, Jan Antonín Pitínský, Miloš Vodička, Antonín K.K. Kudláč, Vlastimil Novák, Oldřich Richterek, Tony Ducháček, Márdi, Andrej Krob, Aleš Kozár aj.

Osobně soudím, že se literární věda nejenom v českém kulturním prostředí v poslední době ocitá na nelehké, rozporuplné pocity vzbuzující křížovatce, pokud ne přímo osudovém rozhraní. Buď se jí podaří co nejdříve obnovit autentický vztah k živé literární tvořivosti, která jí kdysi dávno dala vzniknout, nebo se z ní s největší pravděpodobností stane další z mnoha esotericky zapouzdřených, jenom zdánlivě samonosných, ve skutečnosti stále vyprázdněnějších diskursů, jejichž existence je založena na umělých, virtuálních potřebách scientistické byrokracie⁵. Nepopíratelná moc vědy dnes vychází především z její technologicky a tržně vymezené uživatelnosti a využitelnosti, což se paradoxně týká i takových oblastí bytostně humánního zájmu, jakými jsou moderní medicína nebo psychologie. Literární věda podobně jako literatura samotná je ovšem především svébytným druhem kritické a reflektivní, respektive estetické komunikace, jejíž procesuální kvality lze sotva přesně kvantifikovat a následně měřit. Ostatně se mi někdy zdá, jako by dobrovolná slepota, kterou z výše zmíněných důvodů volíme tváří tvář nejvýznamnějším filosofickým výkonům minulého století, kam řadím díla Husserlova, Heideggerova a Wittgensteinova,

⁴ Tahům se také podařilo některé mladé a talentované, širší veřejnosti dosud neznáme autory objevit a poskytnout jim v některých případech prostor pro jejich literární, teoretický či kritický debut, za všechny jmenujme Lukáše Vavrečku, Veroniku Trestrovou, Janu Orlovou, Kateřinu Tichou, Filipa Mezeru, Jiřího Raina, Kateřinu Malou, Lukáše Holečka, Blanku Veselou, Zuzanu Konopáčovou, Jitku Kratochvílovou, Lukáše Bínu a mnoho dalších.

⁵ Zajímavým estetickým komentářem k této bezmála schizofrenní situaci je román *Posedlost* britské spisovatelky A. S. Byattové, kontrafaktová romance z prostředí současné značně přemotivované univerzitní literární vědy, kterou u nás nedávno zpopularizoval Lubomír Doležel stručnou zmínku v jedné z kapitol své nejnovější práce *Fikce a historie v období postmoderny*.

byla příznakem ještě o něco hlubší, z pohodlnosti stereotypního myšlení vycházející krize důvěry v samotnou podstatu kreativních schopností lidského rodu...

Stručně řečeno, vyučujeme a po svých studentech vyžadujeme pravidla derridovské dekonstrukce, aniž bychom je však sami aplikovali na vlastní myšlení. Obdivujeme odvahu Rolanda Barthesa analyzovat mytologické předpoklady kulturního života, chválíme jeho chuť k bezuzdné rozkoši z psaní, ale pokud jde o nás samotné, je nám lépe v jakémisi všeobecně přijatelném myslitelském přízemí. Nakolik se autorskému a redakčnímu týmu sdruženému kolem literárněkulturní ročenky „Tahy” daří tyto podprahově sdílené limity literární a vědecké práce překračovat, to už musí laskavý čtenář posoudit sám.

JIŘÍ STUDENÝ

Literary-cultural Almanac “Tahy” in the Context of the Current Czech Literary Culture

Summary

The text provides a short survey of the original concept, the current structure and the contents of the literary-cultural magazine “Tahy”, all in the context of the Czech literary science tendencies of the recent decade. It also contains a selection of the authors and regular contributors to the magazine, published by the team of the Department of Literary Culture and Slavistics at the Faculty of Arts of Pardubice University, together with Pavel Mervart Publishing House. One of the leading objectives of the magazine “Tahy” is to cover new trends in the contemporary Czech literary culture, both in scientific and artistic way, including some interesting student activities in the above-mentioned fields.